

Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus

Markku Mattila

Lapualla pidettiin syyskuun ensimmäinen päivä Pirkanmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan alueella toteutetun Maahanmuuttajat maaseudun vahvuutena -hankkeen päätösseminaari. Samassa yhteydessä julkistettiin Antti Saartenojan ja Sanna Ojalamin kirjoittama Selvitys maahanmuuttajien kotouttamiskäytännöistä Aisapari ry:n ja Ravakka ry:n alueilla (Ruralia-instituutin raportteja 76). Selvitys kohdistui Etelä-Pohjanmaan (Aisapari, kuusi kuntaa) ja Varsinais-Suomen (Ravakka, seitsemän kuntaa) maaseudun eräisiin kuntiin. Selvityksessä tarkasteltiin alueiden maahanmuuttajia ja heidän kokemuksiaan kotoutumisesta sekä kotoutumisesta vastaavien viranomaisten näkökulmaa, vallitsevia käytäntöjä ja ELY-keskusten ja TE-toimistojen resursseja. Lisäksi huomiota kiinnitettiin työnantajien ja kolmannen sektorin näkökulmiin.

Tutkimusalueet ovat Suomen maahanmuuttotilastojen peränpitäjiä: kun koko maassa vieraskielisten osuus oli 3,9 prosenttia, se oli Aisaparin alueella 1,2 prosenttia ja Ravakan 1,3 prosenttia (vuonna 2009). Tutkimusalueiden sisällä eri kuntien väliset erot olivat kuitenkin suuria: Aisaparin alueella suurin vieraskielisten osuus oli 1,5 prosenttia ja pienin 0,7 prosenttia ja Ravakan alueella 1,6 prosenttia ja 0,6 prosenttia. Eroja selittää osaltaan se, että pienissä kunnissa pienetkin muutokset maahanmuuttajien määrissä aiheuttavat suuria muutoksia suhteellisissa osuuksissa. Vaikka nykyinen maahanmuutto ei pysäytä alueiden laskevaa väestökehitystä, on sillä suuri merkitys alueiden elinvoiman säilymisen kannalta.

Alueiden viranomaisilla ei ole vaikeuksia ottaa vastaan nykyisen suuruista sisäänmuuttoa: valmiudet laatia uuden kotouttamislain säätämiä alkukartoituksia sekä kotouttamissuunnitelmia ovat hyvät. Viranomaisasenteissa korostui jako työperäiseen ja humanitaariseen maahanmuuttoon: viranomaiset näkivät tarvetta työperäiselle maahanmuutolle, mutta pa-

kolaisten ja turvapaikanhakijoiden kunnalliseen vastaanottoon suhtauduttiin kielteisemmin. Asenne heijastaa yleisempää vaikeutta sijoittaa humanitaarisia maahanmuuttajia Suomen kuntiin.

Tutkitut yritykset ilmoittivat halunsa palkata myös ulkomaista työvoimaa: tämä työllistäminen on toki kiinni talouden yleisestä suunnasta. Asennoituminen ulkomaisen työvoiman käyttöön on voittopuolisesti myönteistä, ja jo saadut kokemukset ovat olleet enimmäkseen hyviä. Työvoima oli löytynyt kolmea pääasiallista reittiä: sukulaisten ja tuttavien välityksellä, työharjoittelun kautta ja työnvälityksen välittämänä. Puolet työvoimasta oli venäläisiä tai virolaisia. Pääosa ulkomaisesta työvoimasta sijoittui tuotannollisiin tehtäviin. Kotouttamisen kannalta ongelmallinen löydös oli, että yritysten ja kotouttamisesta vastaavien viranomaisten välinen yhteys oli heikko: sitä olisikin tiivistettävä kotouttamispolitiikan tarpeita silmällä pitäen.

Maahanmuuttajien kotoutumiskokemusten selvityksessä käytettiin jo olemassa ollutta haastattelumateriaalia sekä tehtiin uusia haastatteluja. Haastatteluissa kotoutumisesta saatu kuva on hyvin myönteinen: tulintoja ja johtopäätöksiä tehtäessä on kuitenkin syytä pitää mielessä, että haastattelumateriaali on luultavasti siten valikoitunutta, että kaikkein huonoimmat kokemukset eivät ole mukana.

Haastatellut maahanmuuttajat olivat pääosin tyytyväisiä oloonsa ja eloonsa. He olivat työllistyneet hyvin ja heidän kokemuksensa työelämästä olivat myönteisiä: työnsaanti oli ollut melko helppoa, työllistytty oli etupäässä tuttavien, sukulaisten ja muiden henkilökohtaisten kontaktien kautta ja työyhteisö sekä työnantajat olivat ottaneet heidät hyvin vastaan. Suurimmaksi ongelmaksi nimettiin kielitaidon puute, mikä ongelma kuitenkin yleensä vähenee tai poistuu itsestään työolosuhteiden karttuessa. Vaikka työn merkitys kotoutumisessa on keskeinen, saattaa vaara piillä siinä, että elämä keskittyy liiaksi kodin ja työn ympärille. Jollain

tavoin on pidettävä huoli siitä, että yhteydet muuhun yhteiskuntaan eivät jää vähäisiksi, ohuiksi ja pinnalliseksi. Paikalliset verkostot, kuten erilaiset yhdistykset ja seurat, voisivat olla tässä avainasemassa: tämä saataisi vaatia myös julkiselta vallalta lisäpanostusta kolmannen sektorin toimintaedellytysten kohentamiseen. Mielenkiintoinen havainto oli, että kotouttamispalveluiden saatavuus koettiin Etelä-Pohjanmaalla selvästi heikommaksi kuin Varsinais-Suomessa. Osa eteläpohjalaisista maahanmuuttajista oli jäänyt kokonaan vaille kunnallisia kotouttamispalveluita.

Selvitys kartoitti myös kohdealueiden asukas- ja kyläyhdistysten suhtautumista maahanmuuttoon kysymällä yhdistysten yleistä suhtautumista siihen sekä niiden omaa toimintaa ja halukkuutta toimia kotoutumisen edistämiseksi. Tulokseksi saatiin, että yhdistykset eivät juurikaan ole miettineet maahanmuuttoasioita. Yhdistysten suhtautuminen maahanmuuttajiin on kuitenkin yleisesti ottaen myönteistä. Kartoitettaessa suhtautumista maantieteellisesti, havaittiin, että Suomen lähialueet – Venäjää lukuun ottamatta – Län-

si- ja Etelä-Eurooppa sekä Australia ja Uusi-Seelanti olivat mieluisimpia tuloalueita. Saatu tulos käy yksiin tutkimuksessa jo aiemmin havaitun etnisen hierarkian kanssa, jossa maantieteellisesti läheiset venäläiset rinnastuvat maantieteellisesti kaukaisempien kulttuurien edustajiin. Yhdistysten myönteisyys on positiivista, varsinkin kun uusi kotouttamislaki asettaa kolmannelle sektorille viranomaistoimintaa täydentävän ja avustavan roolin.

Kuten seminaarissa kuulluissa puheenvuoroisakin painotettiin, maaseutu on maahanmuutolle ja maahanmuutto maaseudulle mahdollisuus, varsinkin kun kotoutuminen maaseudulle saattaa olla helpompaa kuin (suuriin) kaupunkeihin. Osa maahanmuuttajista on itsekin kotoisin maaseudulta, joten sen kaltainen ympäristö on ennestään tuttu. Lisäksi maaseudulla, jossa maahanmuuttajia on vielä suhteellisen vähän, maahanmuuttaja pystytään vielä kohtaamaan persoonana, eikä osana persoonattomampaa ”maahanmuuttajamassaa”, kuten suurissa maahanmuuttajakeskuksissa saattaa helposti käydä.

* * *

Aluekeskus on kesälomien jälkeen alkanut etsiä omaa asentoaan ja olomuotoaan uudessa toimipaikassa, Seinäjoen vanhan lääninsairaalan alueella, Seinäjoen jokivarressa (Keskuskatu 32, I-rappu), jonne uudet ja vanhat vierailijat ovat lämpimästi tervetulleita. Aiheesta enemmän seuraavalla aluepäällikön palstalla.

Maailman Raitilla Rattoosasti keskiviikkoiltoisin.
Kuva: Tellervo Lahti.